

ALAIN VAN HIEL

IEDEREEN RACIST

DE MULTICULTURELE DROOM ONTLEED

LANNOO
CAMPUS

D/2016/45/169 – ISBN 978 94 014 3538 3 – NUR 763, 775

Vormgeving binnenwerk: Fulya Toper

Vormgeving omslag: Compagnie Paul Verrept

© Alain Van Hiel & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2016.

Uitgeverij LannooCampus maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij, de boeken- en multimediodivisie van Uitgeverij Lannoo nv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets van deze uitgave mag verveelvoudigd worden en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus
Erasme Ruelensvest 179 bus 101
3001 Leuven België
www.lannoocampus.be

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	7
INLEIDING	11
1. DE ONDRAAGLIJKE LICHTHEID VAN RACISME	25
2. DE TENTAKELS VAN ONZE ONVERDRAAGZAAMHEID	47
3. ONVERDRAAGZAME MENSEN	67
4. DE MULTICULTURELE SAMENLEVING	87
5. MET ELKAAR OMGAAN	109
6. DE DAGELIJKSE PRAKTIJK VAN ELKAAR ONTMOETEN	133
7. SAMENLEVEN IN DE SCHOOL EN OP HET WERK	153
8. GOEDBEDOELDE MAATREGELEN TEGEN RACISME	169
9. DE HEMEL, DE HEL, OF IETS ERTUSSEN?	191
EEN WOORD VAN DANK	215
VERDER LEZEN	217
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	222
EINDNOTEN	244

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial statements. This includes not only sales and purchases but also expenses, income, and transfers.

The second part of the document provides a detailed breakdown of the accounting process. It starts with the identification of the accounting cycle, which consists of eight steps: identifying the accounting cycle, analyzing and journalizing the transactions, posting to the ledger, preparing a trial balance, adjusting the accounts, preparing financial statements, and closing the books. Each step is explained in detail, with examples and practical advice.

The third part of the document focuses on the preparation of financial statements. It covers the balance sheet, the income statement, and the statement of owner's equity. It explains how these statements are derived from the accounting records and how they provide a comprehensive view of the company's financial health.

The fourth part of the document discusses the importance of internal controls. It outlines various control procedures such as segregation of duties, authorization, and independent checks. These controls are essential for preventing errors and fraud, and for ensuring the accuracy and reliability of the financial information.

The fifth part of the document covers the topic of depreciation. It explains the different methods used to allocate the cost of a tangible asset over its useful life, including the straight-line method, the declining balance method, and the units-of-production method. It also discusses the impact of depreciation on the company's financial statements.

The sixth part of the document discusses the importance of reconciling the company's records with the bank's records. It provides a step-by-step guide to performing a bank reconciliation, highlighting the common discrepancies and how to resolve them.

The seventh part of the document covers the topic of payroll accounting. It explains how to calculate gross pay, deductions, and net pay, and how to record these transactions in the accounting system. It also discusses the importance of accurate payroll records for tax purposes.

The eighth part of the document discusses the importance of budgeting. It explains how a budget can be used to plan and control the company's financial activities, and how it can help management make informed decisions about resource allocation.

The ninth part of the document covers the topic of cost accounting. It explains how to determine the cost of goods sold and how to allocate overhead costs to different departments or products. It also discusses the importance of cost accounting for pricing and profitability analysis.

The tenth part of the document discusses the importance of financial reporting. It explains how financial statements are prepared and how they are used by various stakeholders, including investors, creditors, and management. It also discusses the importance of transparency and accuracy in financial reporting.

VOORWOORD

Ik moet wat bekennen. Er zit iets van een wereldverbeteraar in mij. Door over onverdraagzaamheid en racisme te schrijven voor een breed publiek hoop ik bij te dragen aan het maatschappelijk debat en de pogingen om onze samenleving beter te maken. Dat ik dit nu pas doe, heeft zo zijn redenen. Ik heb altijd gedacht dat ik belezen moest zijn en grijs haar moest hebben alvorens ik naar buiten zou treden uit mijn universitaire, ivoren toren. Ondertussen is het zover: ik heb aan meer dan honderd wetenschappelijke bijdragen mogen meewerken en mijn haar heeft die grijze kleur. Ik had het fantastische voorrecht om les te mogen geven aan duizenden studenten. Kortom, dit is het moment om al wat ik weet over racisme te delen met het grote publiek.

Wanneer je een boek over racisme schrijft, is er wel steeds de angst dat mensen dit werk (politiek) incorrect vinden. In een slechte angstdroom moet ik me bij de rector van mijn universiteit verantwoorden. Net na de aanslagen in Parijs in november 2015 stond Ali Chari – een student van me – geblinddoekt, en dus weerloos en onbeschermd, in een drukke winkelstraat in Gent. Achter hem hing een briefje: ‘Ik ben moslim, geen terrorist, knuffel mij.’¹ Ali vertelde me dat het idee om iets te doen al langer aan het rijpen was, maar dat hij die grote stap dan toch plots gezet heeft. Hoe dichterbij de winkelstraat kwam, hoe nerveuzer hij werd. Hij verwachtte het ergste, maar in plaats daarvan toonden talloze mensen verbondenheid en positieve reacties. Hij vertrouwde me toe dat dit de meest positieve ervaring van zijn leven was. Ik ben heel ontroerd en erg trots dat ‘mijn student’ dit moedige gebaar gemaakt heeft. Deze gebeurtenis heeft me doen realiseren dat ik helemaal geen schrik moet hebben voor negatieve reacties en even moedig moet zijn. Het is goed geweest om dit boek te schrijven.

Natuurlijk bevat dit werk slechts een selectie van alle wetenschappelijke literatuur. Dit leesboek zou eindeloos saai worden wanneer die literatuur volledig aan bod zou moeten komen. Daarom heb ik op het einde van dit boek een stukje ‘verder lezen’ opgenomen, waarin enkele klassieke wetenschappelijke artikelen en boeken vermeld worden. Er is eveneens een lijst met de gebruikte bronnen die de geïnteresseerde lezer toelaat om zich verder te verdiepen in het wetenschappelijk werk over racisme.

Voor mijn verhaal aan te vatten wil ik toch ook gevoelige zielen waarschuwen. Ik zal kritische uitspraken en stellingen over de multiculturele samenleving niet uit de weg gaan. De wetenschappelijke bril zal wel steeds als leidraad dienen. Politieke correctheid is soms een goede benadering, soms ook niet. Misschien trap ik dus wel op zere tenen, aan zowel de politiek linkse als rechtse kant. Zelf ben ik geen lid van een politieke partij of ander genootschap met politieke doeleinden. Ik stel mijn onafhankelijkheid zwaar op prijs.

Ten slotte wil ik dit boek opdragen aan twee plaatsen die me dierbaar zijn. In een interview² met Kader Abdolah, de bekende Nederlands-Iraanse auteur, las ik een zinnetje dat me bijzonder aangegrepen heeft: ‘Ik verlang ernaar terug te keren naar de landerijen waar ik als kind met mijn vader rondliep.’ Iedereen heeft een thuis, een dorp of een stad uit zijn of haar jeugd. En een drang om er ooit terug naartoe te gaan. Ik draag dit boek daarom op aan De Klinge en Hulst. De Klinge is een klein dorpje dat kleeft aan de Belgisch-Nederlandse grens. Spontaan denk ik terug aan mijn ouders die me leerden om eerlijk te oordelen over andere mensen. Aan mijn broer, grootmoeder en familie. Ook aan mijn vrienden van toen. Met veel liefde denk ik ook terug aan Hulst, een andere liefelijke plaats uit mijn jeugd, maar dan aan de Nederlandse kant. Samen met mijn broer reed ik honderden keer met de fiets naar daar. Ik zie mijn oma en opa daar nog zitten, elk in hun zetel, met een luisterend oor. Altijd waren we er welkom. Ik kan het niet nalaten te glimlachen wanneer ik eraan terugdenk. Die streek, daar kom ik vandaan, en wie weet keer ik er op een dag terug.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses, income, and any other financial activities.

The second part of the document provides a detailed breakdown of the accounting process. It outlines the steps from recording transactions to the preparation of financial statements. This includes identifying the accounts affected by each transaction, debiting and crediting the appropriate accounts, and ensuring that the accounting equation remains balanced.

The third part of the document focuses on the analysis and interpretation of the financial statements. It explains how to use the income statement, balance sheet, and statement of cash flows to assess the company's financial performance and position. It also discusses the importance of comparing the company's results to industry benchmarks and historical data.

The final part of the document concludes with a summary of the key points discussed. It reiterates the importance of accuracy, consistency, and transparency in the accounting process. It also provides some final thoughts on the role of accounting in the overall success of a business.

INLEIDING

Migratie en de daaruit voortvloeiende onverdraagzaamheid en racisme staan aanhoudend in het middelpunt van de belangstelling. Deze aandacht is nu zelfs nog sterker dan vroeger en zal in de toekomst alsmaar toenemen. Racistische incidenten halen wekelijks het nieuws. Onlangs stuurde een werknemer van een elektronikabedrijf uit Arnhem per abuis een mail naar Jeffrey Koorndijk, een kandidaat voor een stageplaats, met de volgende tekst: 'Heb nog even gekeken is niks. Ten eerste een donker gekleurde (neger).'³ Er ging een schok door Nederland toen deze mail in de media lekte. In België werd het huis van de journalist Peter Verlinden, die gehuwd is met een Rwandese vrouw, beklad met het woord 'negers'.⁴ De samenleving reageerde verbouwereerd. Hoe kon dit? Wie heeft er in godsnaam het recht om deze onschuldige mensen zo negatief te bejegenen? Was dit het werk van enkelingen, van asocialen, of was dit een uiting van een breder ongenoegen tegenover 'vreemdelingen'?

Soms werkt de onverdraagzaamheid in andere richtingen. Sofie Peeters, een Vlaamse studente journalistiek, maakte als afstudeerwerk in 2012 de documentaire *Femme de la rue* over seksisme in Brussel.⁵ In de documentaire is te zien hoe vrouwen door vaak allochtone mannen lastiggevallen, beledigd en geminacht worden. De documentaire sloeg in als een bom en veroorzaakte een golf van verontwaardiging. Meisjes en vrouwen durven zich niet meer te vertonen met een jurk op straat, of elk ander kledingstuk dat als 'aanstootgevend' gezien kan worden. Ze nemen andere routes om die mannen te vermijden. Dat het niet enkel bij verbaal seksueel geweld blijft, bleek uit de gebeurtenissen tijdens de jaarwisseling van 2015/2016 in Keulen. Honderden vrouwen werden beledigd, beroofd en betast. De daders waren grote groepen mannen met een Noord-Afrikaans uiterlijk, volgens de eerste berichten van de politiecommissaris en de burgemeester. Politieagenten die anoniem getuigden, beweerden dan weer dat er

veel oorlogsvluchtelingen onder de daders waren, meestal Syriërs.⁶ Een getuige vertelde dat ze toen ze de stationshal uitliep ‘ontvangen werd door tientallen jonge buitenlandse mannen. We liepen door de groep, plotseling voelde ik een hand op mijn achterwerk, dan aan mijn borsten en uiteindelijk overal. Het was de horror. Ik denk dat ik op tweehonderd meter honderd keer betast ben.’⁷ Ook in andere Duitse steden zoals Bielefeld, Hamburg en Stuttgart deden zich die nacht dergelijke walgelijke misdrijven voor. Bovendien waren er aangiften van soortgelijke feiten tijdens diezelfde nacht in Salzburg in Oostenrijk, Zürich in Zwitserland, Helsinki in Finland en in Kalmar en andere Zweedse steden. ‘Alleen blinden zien in de schande van Keulen enkel het geslacht van de daders en niet hun cultuur’, aldus een editorialist van de meest verkochte krant in Vlaanderen.⁸ Enkele dagen later deelden vluchtelingen tulpen uit aan vrouwelijke passanten aan het hoofdstation van Berlijn om duidelijk te maken dat ze die misdaden tijdens de jaarwisseling afkeurden.⁹

Dit boek gaat over multicultureel samenleven. Onverdraagzaamheid en racisme worden hier vanuit een psychologisch oogpunt bekeken. Niet: hoe zou de mens zich moeten gedragen? Dat belerende vingertje dat zo vaak gebruikt wordt door moraalridders van allerlei slag zul je hier niet terugvinden. Evenmin zal ik een historische benadering van racisme ontwikkelen, of een economische analyse, of mij uitsluitend beroepen op een theoretisch raamwerk zoals de evolutionaire theorie van Darwin. Maar wel, eenvoudig, focus ik me op de vraag hoe de mens zich gedraagt wanneer hij omgaat met mensen van verschillende afkomst. Wat beweegt hem, wat denkt hij en hoe voelt hij zich daarbij? De sociale psychologie, mijn vakgebied, voegt daar nog een meerwaarde aan toe: samenleven met anderen is zeker niet alleen een abstract gegeven over percentages en maatschappelijke processen, maar is vooral een werkwoord, een gegeven van vlees en bloed, dat wij dagelijks in de praktijk brengen.

Nadenken over hoe die dagelijkse omgang tussen mensen met verschillende afkomst plaats kan hebben, brengt bijzonder verfrissende gedachten en ideeën met zich mee. Onderwerpen zoals onverdraagzaamheid en

racisme worden te vaak gepolitiseerd, wat vaak weinig objectiviteit met zich meebrengt. Mensen zijn vaak zo overtuigd van hun eigen gelijk dat ze nog amper luisteren naar argumenten van andersdenkenden. In discussies tussen voor- en tegenstanders van de multiculturele samenleving is er weinig plaats voor argumenten gebaseerd op objectieve feiten. In de wetenschap ligt dit anders. Wetenschappers zijn wel aan de feiten gebonden. Die feiten staan soms aan de kant van zogezegd politiek correcte mensen, maar soms ook aan de andere kant. Vanuit de psychologie, waarin veel onderzoek gedaan wordt naar onverdraagzaamheid en racisme, kunnen we ingaan op de fundamentele vragen en argumenten aanreiken in plaats van dogma's. Dit vormt het centrale uitgangspunt van dit boek.

Het is jammer dat in de kringen van de traditionele partijen het lang oorverdovend stil is geweest omtrent de problematiek van migratie. Het leek wel alsof alles vanzelf goed zou komen. Maar als we naar de realiteit kijken, en zien dat enkele grote steden nu al, of binnenkort, voor de helft bevolkt zullen zijn door allochtonen, is het vreemd dat juist die mensen doen alsof er geen vuiltje aan de lucht is. Bovendien is het duidelijk dat lang niet iedereen gelukkig is met deze verandering in bevolkingssamenstelling. Een andere belangrijke vraag is of we er alles aan doen of gedaan hebben om de allochtonen die hier zijn ten volle te integreren. En willen die allochtonen wel integreren? Misschien waren de verwachtingen over multicultureel samenleven gewoonweg te hooggegrepen?

Het is een goede zaak om ons grondig te bezinnen over massamigratie. We kunnen hier in Europa lessen trekken uit de Verenigde Staten, een land waar ze al veel langer te maken hebben met dit fenomeen. Daar zijn er verpauperde kernen van sommige steden waar enkel Afro-Amerikanen binnen komen en daar ook blijven, en geen contact hebben met mensen uit andere delen van de stad.¹⁰ Dit is nefast voor de integratie. Dergelijke getto's zijn no-go zones geworden voor andere groepen mensen.¹¹ In onze landen heb je ook dergelijke plaatsen. In Brussel en de randgemeenten als Schaarbeek en Molenbeek en in sommige Amsterdamse wijken voelt een gemiddelde Nederlander of Vlaming zich niet meer welkom. Maar het

is evenzeer zo dat in veel 'witte straten' geen enkele allochtoon te zien is. Het omgekeerde zou moeten gebeuren: we zouden wel contact moeten hebben. Dan pas kunnen we elkaar leren kennen. Helaas worden nieuwe migranten vaak sterk aangetrokken door wijken waar vooral mensen van hun eigen afkomst wonen. Is massamigratie dan wel een goed idee? Op deze vraag zal ik ook ingaan.

Wij zijn oermensen

De geschiedenis staat bol van geweld dat bevolkingsgroepen elkaar aandoen omwille van verschillen in ras en godsdienst. In extreme gevallen worden bevolkingsgroepen bijna geheel uitgeroeid, zoals de Joden in nazi-Duitsland, de Catharen in Zuid-Frankrijk, de Indianen in Zuid- en Noord-Amerika, de Maori in Nieuw-Zeeland en de Aboriginals in Australië. Dat dergelijke genociden definitief tot het verleden behoren omdat we met z'n allen in een zekere geruststellende sfeer leven, of omdat de internationale instellingen sterker worden en de communicatie in zijn geheel veel beter werkt, is onzin. De recente drama's in Rwanda, Darfoer, de Centraal-Afrikaanse Republiek en, dichterbij huis, de mensonterende massamoord in Srebrenica, zijn manifestaties van extreem geweld die gevoed werden door onverdraagzaamheid en racisme. In die zin is voorbeelden aanhalen in een boek een gevaarlijke onderneming: tussen het schrijven en het drukken van dit werk zullen wederom tienduizenden mensen 'het lot van Srebrenica' hebben moeten ondergaan, enkel omwille van hun afkomst of hun godsdienstige overtuiging.

Naast deze extreme vormen van haat ten opzichte van andere groepen, worden dagelijks vele miljoenen medemensen behandeld als tweederangsburgers, omdat ze 'anders' zijn. Zij zijn de duidelijkste slachtoffers van multiculturele samenlevingen. Maar laat ons niet vergeten dat ook daar waar het goed leven is en geen vuilte aan de lucht lijkt, elke dag

opnieuw mensen zich onprettig voelen in de aanwezigheid van ‘anderen’. Want daar komt het tenslotte op emotioneel vlak op neer.

We kennen het rampzalige verleden en dienen ons af te vragen of er voor de toekomst geen beterschap in zicht is. De mens is een sociaal dier en jij en ik zijn graag bij anderen; alleen en eenzaam zijn stoot ons af.¹² Daarom zijn mensen geneigd om zich deel te voelen van een sociale groep. We hebben dit altijd zo gedaan, vooral om ons eigen hachje te redden, want buitenstaanders vormden mogelijkwijze een bedreiging voor onze gezondheid en veiligheid. Bovendien staan we sterker in een groep omdat we samen meer kunnen bereiken en de kans dan klein wordt dat leden van andere groepen ons naar het leven staan, ons voedsel afnemen of onze levensruimte inpalmen.¹³ Volgens de psychologie is groepsvorming van mensen een fundamenteel gegeven. Door in groepen samen te werken zijn onze hersenen sterk ontwikkeld, meer dan bij andere diersoorten.¹⁴ Anders gezegd: door samen te leven in groepen stegen onze verstandelijke vermogens en ontwikkelden we tot intelligente wezens.

Tot een groep behoren heeft inderdaad veel positieve gevolgen. Jammer genoeg is er ook een keerzijde aan deze medaille. Diezelfde groepsvorming brengt immers met zich mee dat we andere groepen als een bedreiging zien.¹⁵ Hierin ligt de ultieme basis voor onverdraagzaamheid en racisme tegenover concurrerende groepen. In de loop van de geschiedenis, of eigenlijk in die van de ontwikkeling van de mens, is er weinig nieuws onder de zon. Er wordt me wel eens door mijn studenten gevraagd of de mens is veranderd door bijvoorbeeld internet en de sociale media. Krijgen we een nieuw soort mens? Natuurlijk niet! De mogelijkheden die iPhones of Facebook ons bieden, laten ons wel toe op een andere manier met elkaar te communiceren, maar het verandert helemaal niets aan de wijze waarop wij als sociale dieren met elkaar omgaan. Stel dat jij afgewezen zou worden op Facebook of op een datingsite. Die afwijzing zal dezelfde pijn oproepen zoals ze dat ‘in het echte leven’ doet, zelfs dezelfde hersendelen activeren als bij lichamelijke pijn.¹⁶ Overigens is dat ook logisch, het zou vreemd zijn als je een afwijzing via de computer als positief zou ervaren.

Dit brengt mij tot een cruciaal punt. Hoezeer velen onder ons zich inzetten om racisme en onverdraagzaamheid te bestrijden, toch is ieder van ons, van nature uit, in staat om hatelijk en vijandig te reageren tegenover andere mensen. Haat en vijandigheid zitten in ons menselijk gedrag ingebakken. Er hoeft niet eens sprake te zijn van raciale of godsdienstige verschillen. Het loutere gegeven dat mensen tot een andere groep behoren, is op zich al voldoende.¹⁷ Alle anderen rondom ons voelen wat dat betreft hetzelfde. ‘Eigen volk eerst’ is geen wereldvreemde leuze. Vandaar wellicht de werwingskracht van zo’n leuze, want het Vlaams Blok verleidde er in haar hoogdagen een kwart van de kiezers mee. Nederlanders en Belgen houden meer van zichzelf dan van Marokkanen of Chinezen, zoals Marokkanen meer houden van hun eigen volk dan van andere bevolkingsgroepen. Ik zeg niet dat dit goed is, maar het zit in de kern van ons mens-zijn.

Met dit boek wil ik dan ook aantonen dat vreedzaam samenleven met verschillende groepen niet evident is, maar ook niet onmogelijk. Samenleven is een werkwoord en positieve inzet van iedereen is nodig. Onverdraagzaamheid en racisme hebben altijd bestaan, en zullen blijven bestaan zolang de mens rondloopt op aarde. Ook goedbedoelende wereldverbeteraars die beweren dat ze dergelijke negatieve emoties ten opzichte van andere groepen niet hebben, houden zich voor de gek: het zit in ons. Dat zal ik in dit boek ook aantonen. Samenleven met mensen van andere culturen is dus niet vanzelfsprekend. Dat is iets wat we eigenlijk allemaal al weten en wat de sociale psychologie ook wetenschappelijk kan bevestigen. Dat is meteen ook een van de vele insteken van dit boek. Een multiculturele samenleving is echter niet onmogelijk. De uitdaging ligt voor ons om er met z’n allen iets positiefs van te maken. Dit boek is een oproep aan mensen van goede wil, om ondanks onze verschillen op zoek te gaan naar wat ons bindt.

Soort zoekt soort

Soort zoekt soort is een waarheid als een koe. ‘Tegenpolen trekken elkaar aan’ is een mooi ideaalbeeld, maar minder realistisch. Wanneer er gelijkenissen zijn tussen mensen is er een gevoel van vertrouwdheid. Pas zo zijn mensen in staat om zich geborgen te voelen, ervaren we zelfs ‘een klik’. Wij mensen zoeken en vinden op allerlei terreinen gelijkenissen: op dat van onderwijs, werk, godsdienst, lengte, intelligentie, sociaaleconomische status, en nog zo veel meer. Overeenkomsten op deze gebieden leiden tot een groepsgevoel, bindingen die tot betere relaties leiden.¹⁸ Niet enkel ‘soort zoekt soort’ is waar, ook ‘soort blijft bij soort’ geldt.¹⁹ Als er te veel verschillen bestaan tussen individuele mensen of groepen kost het onvermijdelijk inspanningen om die verschillen te blijven verzoenen.

Gelijkenissen zijn dus psychologisch even verslavend als suiker. Deze stelling gaat ook op voor rassen. Gelijkenis op vlak van ras leidt tot vertrouwdheid en een gemeenschappelijk gevoel. In onze huidige samenleving worden we echter ook geconfronteerd met mensen die verschillend zijn op het vlak van religie, ras en etnische achtergrond. Op het eerste zicht lijkt dit eigenlijk wel heel interessant, maar dit weerspiegelt zich niet in de realiteit. We merken dat bijvoorbeeld in vriendschapsrelaties. De meesten onder ons hebben weinig of geen vrienden uit die andere groepen.²⁰ Multiculturele liefdesverhoudingen zijn nog schaarser.²¹ Waarom? Om daar een antwoord op te krijgen, moeten we misschien een andere vraag stellen: waarom smaken gelijkenissen zo zoet? Een van de antwoorden ligt bij eigenliefde. Wij mensen zijn betekeniszoekers die vaak op zoek zijn naar onszelf. Wij worden daarom aangetrokken tot alles wat verband houdt met het eigen zelf. Het is dus niet verwonderlijk dat we ook gelokt worden tot een groep waarmee we iets gemeenschappelijk hebben.

Verschillen smaken als azijn

Tot dusver hebben we het gehad over gelijkenissen tussen mensen. Hoe zit het dan met verschillen? Verschillen werken als azijn en dus aveerchts op de sociale appetijt.²² Sterker nog, ze leiden tot wrevel en conflict. Ook culturele verschillen brengen fricties met zich mee. We hebben allemaal wel eens meegemaakt dat tijdens een bepaalde discussie een persoon ‘niet wou plooiën’ voor de rest van de groep. Meestal reageren we daar uitermate negatief en geprikkeld op.²³ Soms worden buitenbeentjes uit de groep gekatapulteerd. Conflicten zijn als tandpasta: eenmaal uit de tube geraakt de zaak er nog moeilijk weer in. Ze lopen ook gemakkelijk uit de hand. In het begin gaan we meestal vriendelijk met elkaar om en proberen we elkaar in een gesprek te overtuigen. Wanneer er geen succes wordt geboekt, worden we alsmar onvriendelijker, zelfs harder en dwingender. Ondertussen ontstaat de indruk onder de betrokkenen dat de verschilpunten gewichtig en belangrijk zijn. Relativeren, wat in het begin van het conflict nog wel kon, is er niet meer bij. Op den duur, en dat is toch wel heel opvallend, merken we dat mensen bij vergevorderde conflicten zelfs niet meer de ambitie hebben om goed te doen voor henzelf, maar eerder om schade te berokkenen aan de tegenpartij.²⁴

Zou een dergelijke groepsdynamiek ook bestaan tegenover allochtonen? Natuurlijk wel. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat psychische processen in dezen zouden verschillen van andere groepsconflicten. Zijn er mensen die denken dat allochtonen zich niet in onze maatschappij willen inpassen? Antwoord: ja. Worden allochtonen uitgesloten in onze samenleving? Antwoord: ja, dit gebeurt. Denken allochtonen negatief over ons? Antwoord: ja, zo zijn er wel. Besteden we steeds meer aandacht aan samenleven en vinden we het probleem errond steeds belangrijker? Antwoord: ja.

Het is heel vermoeiend om steeds weer gemeenschappelijke standpunten te vinden en overeenstemming te bereiken. Een multiculturele samenle-

ving brengt enkele specifieke discussiepunten met zich mee. Zo moeten we niet enkel overeenstemming bereiken over soms heel praktische vragen, maar ook over welke normen en waarden in het samenlevingsmodel wenselijk en aanvaardbaar zijn.²⁵ Dit is een moeilijke opdracht, maar niet onmogelijk. Ooit schreef mijn collega Alfons Vansteenwegen dat liefde een werkwoord is.²⁶ Samenleven is dat ook. Het is keihard werken zelfs. Dat we in een multiculturele samenleving als vanzelf ‘gezellig met z’n allen overeenkomen’ is absoluut verre van vanzelfsprekend.

Samen op pad

Er zijn gelukkig ook positieve verhalen die duidelijk maken dat autochtonen en allochtonen wel aan hetzelfde touw trekken, zoals dat van de moedige Tuğçe Albayrak.²⁷ Dit meisje van Turkse afkomst kwam tussenbeide toen drie mannen twee minderjarige meisjes aanvielen in een hamburgerrestaurant in Offenbach, een stad in Hessen, Duitsland. De gruwelijke feiten vonden plaats in november 2014. De meisjes riepen om hulp en Tuğçe verliet zonder twijfel haar tafel om te helpen. Ze heeft een zware prijs moeten betalen voor haar heldhaftige optreden, want ze belandde in een coma waar ze nooit meer uit zou ontwaken. ‘Iedereen zal Tuğçe missen en wij gaan vooral haar gulle en warme lach missen’, aldus haar vader. Samen met zijn vrouw nam hij afscheid van zijn dochter op haar verjaardag. Meer dan honderdduizend, veelal autochtone Duitsers vroegen in een petitie om Tuğçe postuum de hoogste Duitse onderscheiding te geven.

Een ander markant verhaal. In november 2014, tijdens een nationale betoging tegen het regeringsbeleid, stapten een aantal heethoofden mee die een spoor van vernieling door Brussel trokken. Zo werden auto’s omgekieperd en in brand gestoken. Een van die auto’s was het bescheiden wagentje van Abdeslam El Gharrafi. Op de steun van de verzekeringsmaatschappij hoefde hij niet te rekenen. ‘Ik kan dit echt niet betalen, dus ik weet niet wat te doen’, zei de man. Kort daarna startte Bruno Dillen, een volslagen

onbekende, een campagne. ‘Laten we samen voldoende geld ophalen voor Abdeslam en zijn familie zodat ook hij als hardwerkende Belg zijn bijdrage kan blijven leveren aan deze maatschappij’, zei de initiatiefnemer. ‘Los van enige politieke voorkeur: *let’s get this man a new car!*’ In een paar uur tijd gaven bijna duizend mensen een totaalbedrag van 15.000 euro.²⁸

Natuurlijk weet ik wel dat niet alle gebeurtenissen zo rooskleurig zijn, maar deze voorbeelden geven aan dat er nog goede wil is om hartelijk met elkaar om te gaan. Goede relaties tussen rassen en welwillendheid bestaan wel degelijk. We moeten die positieve energie omzetten naar ons alledaagse leven, niet alleen via internet en anonieme petities, maar door met elkaar om te gaan. Als we elkaar wat beter zouden kennen, dan zou er zonder twijfel een veel betere verstandhouding zijn. Ook dit is een insteek van dit boek. Er zijn niet zoveel ontmoetingen tussen verschillende bevolkingsgroepen, maar als ze plaatshebben dan verminderen ze onverdraagzaamheid en racisme.²⁹

What’s in a word?

We moeten het aan het begin van dit boek ook even hebben over de betekenis van de woorden (raciale) ‘onverdraagzaamheid’ en ‘racisme’. In de psychologie worden die twee termen onderscheiden. Onverdraagzaamheid duidt eerder op de gevoelsmatige component: je ongemakkelijk voelen wanneer je een allochtoon ontmoet of aan een allochtoon denkt. Het woord racisme duidt veel meer op het gedrag en het daadwerkelijk discrimineren. In het boek gebruik ik de woorden onverdraagzaamheid en racisme echter als synoniemen, niet in het minst omdat we in de volksmond het onderscheid ook niet maken. Bovendien zijn het gevoelsmatige en het gedrag heel sterk met elkaar verweven. Nog ingewikkelder wordt het wanneer we spreken over Marokkanen en Turken. Geert Wilders, die zich fel afzet tegen alles wat Marokkaans is, wordt weggezet als een racist. Biologisch gezien behoren de meeste Marokkanen echter niet tot een an-

der ras dan de Europeanen. Het zijn wel mensen met een andere culturele en religieuze achtergrond, maar als we het even hardleers spelen, kunnen jij en ik geen racisten zijn tegenover hen omdat we eenvoudigweg tot hetzelfde ras behoren. Om maar te zeggen dat de taal een vloeiend gegeven is dat voortdurend verandert onder impuls van wat er in het dagelijks leven gebeurt. Vandaar dat ik aan het begin van dit boek wil aannemen dat de ouwe getrouwe Dikke Van Dale ons niet verder zal helpen in deze discussie.

Wanneer ik in dit boek dus spreek over onverdraagzaamheid en racisme, dan doel ik op achterstelling op basis van het feit dat iemand anders is, waarbij dit ‘anders’ kan slaan op ras of etnische en culturele achtergrond. ‘Vooroordelen’ is een ander concept dat dicht bij racisme staat. Ook dit is een interessant woord. Sommige mensen vertellen me dat ze geen racist zijn, maar dat hun houdingen gebaseerd zijn op eigen ervaringen. Dit gaat zo: in de bus en in de tram zagen ze dat allochtonen geen ticket betaalden. Die vreemdelingen maakten veel lawaai en waren bovendien onbeleefd. Wat ik hier interessant aan vind is dat mensen op basis van ervaringen met bepaalde allochtonen de neiging hebben om *alle* allochtonen op een negatieve manier te bekijken. Dit zijn vooroordelen. Stel dat Kevin, Jan en Piet amok maken in het openbaar vervoer, dan hebben we helemaal niet de neiging om te denken: ‘Nederlanders (of Vlamingen) zijn vervelende mensen.’ In dit geval wordt er dus wel een onderscheid gemaakt tussen individuen en de groep waartoe ze behoren.

Voor ik kan verder gaan neem ik ook even het woord ‘allochtoon’ onder de loep. In Amsterdam besliste het bestuur de woorden ‘autochtoon’ en ‘allochtoon’ an sich niet meer te gebruiken.³⁰ De omschrijving ‘Sri-naamse Amsterdammer’ kan wel nog door de deur. Ik woon in Gent en in deze fiere stad heeft het stadsbestuur eveneens besloten om het woord ‘allochtoon’ te schrappen. De socialistische politicus Resul Tapmaz had daar de volgende verantwoording voor: ‘Het woord allochtoon is stigmatiserend.’³¹ Wat wel nog kan, is ‘Turkse Gentenaar’. Ik wens niet te verzanden in deze semantische discussie. Na een tijdje zag het stadsbestuur trouwens in dat dit grootse schrappen toch niet een zodanig formidabel idee was.

Nu komt het bestuur op de proppen met de omschrijving ‘persoon met een migratieachtergrond’.

Ik heb besloten om in dit boek wél het woord ‘allochtoon’ te gebruiken, waarmee ik niet wil beweren dat dit het perfecte woord is en de beste beschrijving vormt. Ook wanneer we voluit spreken over ‘iemand met een migratieachtergrond’ leggen we de nadruk op diens vreemde afkomst, terwijl deze persoon vaak geboren en getogen is in onze landen. Wat ons direct bij een belangrijk punt brengt. Danira Boukhriss Terkessidis is een Vlaamse televisiepresentatrice van wie de vader Marokkaan is en de moeder half Grieks, half Belgisch. ‘Ik voel me niet allochtoon,’ zegt ze. ‘Maar iedereen bekijkt me wel zo. Mocht ik naar Brazilië verhuizen, dan zou ik me wel allochtoon voelen. Hier in België sta ik nooit stil bij mijn “vreemde origine”.’³² En zo kom ik terug naar de verdere inhoud van dit boek. Veel allochtonen zijn hier geboren en getogen, hebben hier hun wortels. Ze zijn deel van deze maatschappij en zullen niet zomaar verdwijnen. Dat wist zelfs Pim Fortuyn toen hij ooit zei dat het ‘onze Marokkaanse rotjochies’ zijn. En hij voegde daar ironisch aan toe: ‘Je kunt het de Marokkaanse koning niet aandoen ze terug te sturen.’ Het is geen optie om een terugkeer naar Marokko te bevelen. Nu we met z’n allen al enkele generaties samenleven, het is een vaststaand gegeven, kunnen we het maar beter goed proberen te doen. Ook daar gaat dit werk op in.